

faldne skulle der foretages omfattende biografiske undersøgelser. Det er disse, der her er udgivet i bogform. Der bringes navn, forældres og ægtefællers navne, en kort og ædruelig biografi – de er naturligvis højst uegale – samt fyldige henvisninger til arkivstof og litteratur. Set koldt og nøgternt og fra et historiker-synspunkt er det, at de biograferede er faldne, naturligvis et irrelevant udvælgelseskriterium; men uanset dette, vil det være en bog, som ofte vil være til nytte.

Det skal tilføjes, at »faldne« forstås således, at dødsfaldet på den ene eller den anden måde skyldtes deltagelse i modstandsarbejde i ret vid forstand.

Vagn Dybdahl

A. Hjorth Rasmussen: Nordsøfiskeriet under besættelsen. (Fiskeri- og Søfartsmuseet, 1970). 123 s.

Emnet er godt valgt, og bogen bringer en række oplysninger, der ellers ikke er kendt. Disse dækker mest arbejdsvilkårene, til dels tilvejebragt gennem samtaler med fiskere, der var aktive i krigsårene. I øvrigt redegøres for fiskeriområdernes størrelse og afgrænsning, for beskyddningen fra flyvere og minefaren, ligesom der også er afsnit om sabotage og våbentransporter samt om forholdene for danske fiskere i England. Hvad man derimod savner er en behandling af, hvordan krigen indvirkede på fiskernes økonomi; så meget mere savnes dette, som spørgsmålet er blevet livlig drøftet både dengang og senere. Selv om der måske ikke ligefrem er bevaret regnskaber fra den enkelte kutter, så skulle det dog med benyttelse af andre kilder have været muligt at opstille et rimeligt skøn over fiskerierhvervets økonomi.

Vagn Dybdahl

Ursula Schmiederer: Die sozialistische Volkspartei Dänemarks. Eine Partei der neuen Linken. Probleme sozialistischer Politik 14. (Verlag Neue Kritik, Frankfurt/M., 1969), 192 s.

I sin politologiske afhandling beskriver U. S. indledningsvis den danske partistruktur og påviser ligheder og forskelle i forhold til Norge og Sverige. Bemærkelsesværdigt i dette afsnit er analysen af parlamentets betydning (s. 12 ff, smlg. s. 98). I modsætning til de vesteuropæiske lande har parlamentet ganske vist bevaret nogle af sine funktioner her i landet, men har dog langt fra den indflydelse, den ledende gruppe i SF tillagde det og i høj grad byggede på.

De interne diskussioner i DKP fra 1956 til 1958 reproducerede den krise, den internationale kommunistiske bevægelse gennemgik i disse år. »Nyorienteringen« var overalt et forsøg på at udvikle en politisk praksis, der skulle føre de kommunistiske partier ud af deres isolation. Dertil kom specifikke forhold, der gjorde krisen særdeles markant i Danmark. I disse diskussioner blev især forholdet til den socialdemokratiske del af arbejderbevægelsen et centralt spørgsmål (s. 21), et problem der forblev relevant for hele den analyserede periode af SF's politik. De senere SF'ere krævede en mere uafhængig politik over for Sovjetunionen med selvstændige analyser af den danske virkelighed (s. 25,40). Partiet skulle da slå ind på en slags »nationalkommunistisk-titoistisk« linje, og diskussionen om Jugoslavien spillede da også en væsentlig rolle ved bruddet (s. 32). Denne diskussion blev i det væsentlige ført på et pragmatisk grundlag (s. 31, 35, 100), – noget der altid har været kendetegnende for dansk arbejderbevægelse –

SF's opståen betød ikke nogen nydannelse på dette område. Såvel ved bruddet med DKP som senere i SF blev organisationens betydning og dens funktion det centrale spørgsmål.

Georg Lukács¹⁾ har med henblik på arbejderbevægelsens organisationer fremført at »... die Organisation ist die Vermittlung zwischen Theorie und Praxis. ... Dieser Theorie und Praxis vermittelnde Charakter der Organisation zeigt sich am deutlichsten darin, dass die Organisation für voneinander abweichende Richtungen eine viel grössere, feinere und sichere Empfindlichkeit zeigt, als jedes andere Gebiet politischen Denkens und Handelns.« En organisatorisk splittelse eller særudvikling er altså som regel en følge af en gruppes divergerende opfattelse af udviklingen og mulighederne for at påvirke den. Det har i arbejderbevægelsens historie medført, at der i perioder fandtes flere forskellige organisationer, der efter eget udsagn ville det samme: socialismen. Denne for udenforstående noget forvirrende situation reflekterer den virkning, som teoretiske divergenser får i praksis.

Siden den politiske arbejderbevægelses opdeling i to hovedstrømninger under 1. verdenskrig har der i al almindelighed været en mere eller mindre bred strømning, der ville gå en »tredie vej«. Disse »tredie-vej«-partiers talmæssige styrke genspejler de andre strømningers muligheder for at integrere bevægelser i arbejderklassen i deres eget teoretiske og praktiske arbejde. Deres analytisk-teoretiske svagheder giver sig udtryk i andre – evt. ligeså irrelevante – teori-ers opståen.

Siden slutningen af 1950erne er der flere steder i Europa opstået sådanne

partier – et af første og største var SF. U.S. analyserer partiets udvikling i dets første årti i dets væsentlige aspekter: stillingen i dansk politik, den internationale kommunistiske bevægelses udvikling, de organisatoriske og teoretiske opfattelser partiet hhv. medlemmerne udviklede i denne periode.

Med rette står de organisatoriske spørgsmål i centrum, fordi disse dækkede over de grundlæggende *politiske* modsætninger, der fandtes i partiet (s. 88) – øjensynligt uden at dette blev forstået af partiets medlemmer. De to hovedgrupper i partiet bestod af forhenværende DKP-medlemmer, til dels gamle arbejderpolitikere med stor erfaring (s. 46 anm. 83), og en næsten lige så stor gruppe af nye/ynge medlemmer, hvis sociologiske baggrund var (små-)borgerskabet. Tendensen i udviklingen i de to hovedgrupper medførte, at det i meget høj grad blev de yngre medlemmer, der kom til at stå i opposition til den ledende partigruppens opfattelse af de uligheder, det parlamentariske system indebærer og dermed også kom i modsætning til den politik, som komministerne allerede havde udformet i 1930erne med folkefrontsparolen – der først fik betydning under modstandskampen mod fascismen – og i dag er videreudviklet i tesen om den fredelige koeksistens²⁾.

Den nye internationale politiske udvikling betød, at SF i sine udenrigspolitiske forslag kunne formulere en neutralistisk linje under afvisning af den sovjetiske »model«; indenrigspolitisk blev dets hovedlinje forsøget på at erobre et parlamentarisk flertal

1. Georg Lukács: Geschichte und Klassenbewusstsein, Berlin, 1923, s. 302.

2. Smlg. hertil også Ursula Schmiederer: Die sowjetische Theorie der friedlichen Koexistenz [Probleme sozialistischer Politik 8] Verlag Neue Kritik, Frankfurt/M., 1968, 76 s.

sammen med Socialdemokratiet (SD), for på denne måde at gennemføre en reformpolitik. Forholdet til SD blev afgørende politiske spørgsmål i SF. Den – fejlagtige – opfattelse af SD som reformistisk arbejderparti, som på en eller anden måde vil ændre samfundet grundlæggende, blev dominerende i partiets ledende/største gruppe. Opfattelsen måtte medføre en opvurdering af parlamentet til en politisk magtfaktor, det ikke mere er. Derfor måtte i sidste instans også den marxistiske teori forkastes, således som det bedst kommer til udtryk i partiets navn: Folkeparti og ikke f. eks. *Arbejderpartiet*. Det var et meget bevidst valg (s. 45, 49 f, 134). Men oppositionen mod denne politik viste sig at være alt for heterogen til at kunne udforme en alternativ politik og ville det vel (egentlig) heller ikke.

SF opstod som følge af ønsket om at føre arbejderpolitik på dansk grund uden at være hæmmet af forbindelserne med Sovjetunionen. Splitelsen i DKP var det mest signifikante tegn på den nyorientering de vesteuropæiske kommunistiske partier gennemgik efter 1956 (s. 40). Det lykkedes SF at formulere en politik, der appellerede til utilfredse arbejdere; disse var – som U.S. påviser (s. 59 ff) – partiets væsentligste vælgergrundlag. Men vælgerkorpset var – som boligvalgene i 1966 viste – utilfredse med detaljspørgsmål, det ønskede en reformpolitik inden for de givne rammer (s. 65, 137 ff). En sådan politikkente SF's ledende gruppe at kunne føre i samarbejde med SD; forudsætningen var det parlamentariske flertal – »arbejderflertallet«³⁾ – der blev et mål i sig selv.

Det blev dog af partiets ledende gruppe – der stort set var identisk med folketingsgruppen og partiets »apparat« – afvist at føre en indholdsmæssig diskussion om, hvad dette samarbejde skulle indebære, og det viste sig da også, at partiets aktive medlemmer, da »arbejderflertallet« i 1966 blev opnået og folketingsgruppen i sin helhed gik »under åget«, ikke ville underordne sig denne politik og gjorde »oprør« på 5. kongres 1967. Det betød en næsten fuldstændig udskiftning af partiets ledelse, et udtryk for de aktive kadres politiske villen, men næppe medlemsflertallets. Det viser dog mulighederne for partimedlemmernes aktivering. Indtil næste kongres i november samme år, inden den nye hovedbestyrelse kunne indordne folketingsgruppen under sin politik og dermed vise, om den kunne udforme en alternativ politik, var ca. 50 af medlemmerne gået over til »venstrefløjens« linje. Partiet deltes faktisk midt over. Dermed var et kapitel i dansk arbejderbevægelse afsluttet. U. S. argumenterer overbevisende for, at hverken SF eller VS er en simpel fortsættelse af det gamle SF (smlg. også s. 50). Begge de nye partier repræsenterer og videreudvikler enkelte vigtige linjer, der fandtes i det gamle parti – samtidig med at der i VS indgår repræsentanter for »bevægelserne«. U. S. har meget præcist gjort opmærksom på, hvad dette ville komme til at betyde for VS.

Den foreliggende afhandling er i sin generelle del et vigtigt bidrag til udforskningen af den internationale og dansk arbejderbevægelses udvikling, i sin specifikke del et yderst væsentligt – og velskrevet – bidrag til den po-

er skrevet af oppositionens tidligere medlemmer hhv. VS'ere og udmærker sig ved sit høje niveau.

3. Smlg. hertil de gode detailanalyser i Harry Mortensen (red.): *Arbejderflertallet*, forlaget røde hane, 1969. Bogen

litiske litteratur i Danmark. Det ville være glædeligt, hvis et dansk forlag ville udgive bogen her i landet.

Gerd Callesen

Nordslesvig 1920-70. Historisk billedbog. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1970). 212 s.

Det er særdeles rimeligt, at det smukke farveomslag på billedbogen om Nordslesvig 1920-70 viser Danfoss-fabrikken midt i det idylliske alsiske landskab. Ingen anden indsats har vel grebet så dybt ind i Sønderjyllands erhvervs- og milieumæssige struktur som opbygningen af denne vældige industri-virksomhed.

Også andre faktorer har været med til at forandre Nordslesvig i de 50 år, der er gået siden genforeningen i 1920. I en række glimt er denne udviklingsproces fastholdt i det billedværk, Historisk Samfund for Sønderjylland har udsendt i anledning af genforeningsjubilæet.

Billedudvalget er foretaget af journalisterne Ole Beck og Eskild Bram. De har også skrevet den ledsagende tekst, som dels kommenterer billederne, dels etablerer den nødvendige sammenhæng i værket. Typografien er tilrettelagt af Erik Ellegaard Frederiksen.

Det er en smuk publikation. Dog kan det somme tider knibe at holde billedtekster og brødteksten ude fra hinanden under læsningen, fordi billedteksterne af og til er anbragt på siden før billedet, mens brødteksten løber videre under billedet. Det er en elegant opsætning, men elegancen går ud over det funktionelle.

Det må have været et enormt arbejde for de to redaktører at vælge og vrage mellem de mængder af billeder, der findes fra perioden. Resultatet er blevet en instruktiv og inter-

essant billeddækning af faserne i genforeningsprocessen. Ser man navnerogisteret igennem, vil man opdage, at så at sige alle de personer, der har spillet blot noget af en rolle i de 50 år, er med, også selv om de egentlige portrætbilleder er få. Det siger noget om den omtanke, hvormed udvalget er gennemført.

Morsomt er det, at en række episoder og personer er karakteriseret med tegninger fra »Blæksprutten«, »Æ Rummelpot« og lignende steder. Enkelte billedtekster er måske lidt flotte, som når der under en håndfuld bøger står: »Et tilfældigt udpluk af de senere års doktordisputatser om sønderjyske emner . . .«. Formentlig er de fremlagte 12 bøger nogenlunde alle de disputatser, der er skrevet med sønderjysk emne, og nogle af dem ligger dog et godt stykke tilbage i tiden. Den øverste i bunken gav Holger Hjelholt doktorgraden i 1923!

Når så nær en epoke skal dækkes med billeder, vil der altid være ting, man savner, og andre, man føler uvedkommende. Men stort set er udvalget relevant, og det fortæller meget om de 50 år under dansk styre. Bogen er et smukt supplement til den historiske billedbog om tiden op til 1864, som samfundet udsendte i 1964. Nu venter man med forventning på at få dækket også perioden under fremmedherredømmet.

H. P. Clausen

Svend Thorsen: Delt efter anskuelser. Den politiske partidannelses forløb i Sønderjylland efter genforeningen i 1920. (Schultz, 1970). 217 s.

Den foreliggende bog er et jubilæumsværk, som Folketinget har ladet ud-